

kulturmiljöer

till Nyköpings kommun
Att: Samhällsbyggnad
Plan- och naturenheten
611 83 Nyköping

från Sörmlands museum, Eva Wockatz, David Hansson och Kjell Taawo

datum 2017-02-27

ang. **Yttrande ang. samråd om Förslag till ny detaljplan för Nyköpings resecentrum, Väster 1:42 m fl, Nyköpings stad, Nyköpings kommun, Södermanlands län, Dnr BTN13/68**

Bakgrund

Nyköpings kommun har inbjudit till samråd gällande ett nytt resecentrum placerat vid bangårdsområdet öster om den nuvarande stationen. Resecentrat är en del i bygget av snabbspårsvägen Ostlänken, som med ett stickspår kommer ansluta till Nyköpings centrum. Tanken är att knyta samman resande med tåg och buss i ett gemensamt resecentrum. Den befintliga banan genom Nyköping kommer fortsatt vara i bruk för både person och godstrafik. Remissen inkom via post 2017-01-13.

Sammanfattning

Museet anser att det aktuella planförslaget skulle innebära stora negativa konsekvenser för kulturmiljön.

Förslaget innebär att:

- Större delen av godsmagasin och lokomotorstallet rivs, vilka idag utgör viktiga delar av den befintliga kulturmiljön. Detta påverkar hela den befintliga stationsmiljön inklusive stationshuset, vilken idag utreds som byggnadsminne.
- Bostadshuset i kv Konduktören 19 kommer att rivas, vilket skadar den befintliga kvartersstrukturen samtidigt som man går miste om ett hus med höga byggnadshistoriska och arkitektoniska värden.
- Vid Centralplan avser man uppföra ett nytt bostadshus inom kvarteret Skrivaren, vilket riskerar att påverka platsen såväl som det äldre stationshuset negativt.
- Ett nytt hus vid Brunngatan avses uppföras vilket riskerar att skapa en barriär mellan stationsområdet och kyrkogården såväl som mellan staden och bostadskvarteren norr om järnvägen. Framförallt minskar tillgänglig yta vilket gör det svårare att få plats med nya resecentrumfunktioner och samtidigt bevara befintliga kulturvärden.

postadress.
Box 314
611 26 Nyköping

tel.
0155 - 24 57 00

e-post.
kultur.utbildning@dll.se

Museet anser med hänsyn till ovanstående punkter att platsen för resecentrum bör disponeras annorlunda. Gestaltningen av resecentrum bör utgå från platsens kulturhistoriska värden. Det bör vara möjligt att skapa ett nytt resecentrum och samtidigt bevara den befintliga kulturmiljön genom att göra ändringar i samrådsförslaget. Istället för att införa nya funktioner på platsen genom ett nytt hus för centrumverksamhet bör godsmagasin och lokomotorstall kunna bevaras och arbetas in i det nya resecentrat.

Synpunkter på förslaget

Stationsmiljön som helhet

I den framtagna miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) fastställs på sidan 5 under rubriken Kulturmiljö att "Planförslaget bedöms innebära stora negativa konsekvenser för kulturmiljön och risk för påtaglig skada på riksintresset bedöms föreligga."

Museet anser i enlighet med MKB:n att förslaget har stor negativ påverkan på platsens kulturhistoriska värden. Platsen för resecentrum bör med hänsyn till detta disponeras annorlunda, framförallt i planområdets östra del. Det bör vara möjligt att skapa ett nytt resecentrum och samtidigt bevara kulturmiljön.

Nyköpings stationsområde är en välbevarad helhetsmiljö som väl representerar statsbanans tillkomst och järnvägens utveckling från 1910-tal fram till idag. Godsmagasinet och förrådshuset/lokomotorstallet i Nyköping är på god väg att bli unika i landet då de tillhör byggnadskategorier som ofta försvinner i samband med exploateringar och avvecklingar av det järnvägsanknutna fastighetsbeståndet. Stationsmiljön, inklusive lokomotorstallets och godsmagasinet placering utmed Södra Bangårdsgatan är dessutom ett viktigt miljöskapande element i mötet med staden. Museet har sedan lång tid åberopat att de båda byggnaderna har höga kulturhistoriska värden.

Genom att göra ändringar i områdets planering kan både godsmagasinet och lokomotorstallet bevaras. Lokomotorstallet skulle kunna flyttas inom området för att t ex användas som nytt "cykelcentrum".

Godsmagasinet

Magasinet uppfördes 1918, och byggdes 1938 till åt väster. Den östra delen är alltså äldst och eftersom den även innehållit expedition och bostäder är den viktig genom sin utformning och karaktär men också genom sina tidigare olika funktioner.

En stor del av Nyköpings historia är relaterad till 1900-talets betydande industriverksamhet som bland annat utgjordes av NK:s verkstäder, Wedholms, ANA och Sunlight. Detta avspeglade sig i behovet av ett, i förhållande till stadens storlek, relativt stort godsmagasin. Godsmagasinet har därför ett viktigt samhällshistoriskt värde, för att man ska kunna förstå och avläsa Nyköping som en tidigare betydande industristad. Lastbryggor, takutsprång och magasinportar visar tydligt hur magasinet har använts och bidrar till förståelsen och upplevelsevärdet. Byggnaden är välbevarad och även ovanlig i sitt utförande genom den tydligt nationalromantiska och samtidigt monumentala utformningen.

Godsmagasinet är genom sin kombination av att vara ett magasin i mellanskala med bevarade lastbryggor och magasinportar, uppförd i den för banan karakteristiska arkitekturen, troligen det enda av sitt slag som idag finns kvar i landet. Av alla fristående godsmagasin som tidigare har funnits i landet, så finns det idag uppskattningsvis bara omkring 5-10% kvar.

Museet var i september 2016 med på en gestaltningsworkshop med Nyköpings kommun, då endast en del av godsmagasinet västra tillbyggnad avsågs rivas, vilket ur kulturmiljösynpunkt skulle vara acceptabelt. I det nuvarande detaljplaneförslaget är det endast en del av magasinets västra del som bevaras och i princip hela den ursprungliga byggnaden med expedition och bostäder rivs.

Museet anser fortfarande att godsmagasinet skall bevaras och bli en tillgång för det nya resecentrat.

Nytt hus i Skrivaren 9

Förslaget innebär att Centralplans norra del, kv Skrivaren 9, kan bebyggas med ett nytt bostadshus. I gällande stadsplan för kvarteret finns en outnyttjad byggrätt på platsen vilket används som argument för en ny byggnad. Den befintliga byggrätten är dock disponerad så att den tillsammans med en liknande byggrätt i kvarteret Stinsen hade bibehållit den tydliga platsbildningen vid Centralplan. Denna skulle gå förlorad i och med det nuvarande förslaget. Museet är därför tveksamt till ny bebyggelse här, eftersom det skulle påverka upplevelsen av Centralplan och stationshusets monumentalitet negativt. Förståelsen av den äldre stadsplanen och gatustrukturen skulle även försämrats. Centralplans rundade form i mötet mellan Södra Bangårdsgatan, Järnvägsgatan och Borgaregatan är en tydlig rest av Per Olof Hallmans stadsplan från 1913.

Rivning av Konduktören 19

Huset i hörnet Brunnsgatan/Södra Bangårdsgatan avses att rivas. Huset har högsta bevarandeklass i den kulturhistoriska byggnadsinventeringen utförd av Sörmlands museum 2015-2016. Huset, ritat av arkitekt Sven O Andersson, är byggt 1935 och mycket välbevarat. Genom sitt exponerade läge vid hörnet Brunnsgatan och Södra Bangårdsgatan är huset det första man ser av kvarteret när man passerar mot centrum. Byggnaden ingår i ett bebyggelsesammanhang utmed Södra Bangårdsgatan som tillsammans med övriga hus bildar ett tydligt avgränsat och enhetligt utformat gaturum.

En rivning av byggnaden skulle påverka den befintliga kvartersstrukturen såväl som det idag relativt skyddade gårdsrum inuti kvarteret. Byggnaden utgör dessutom genom sitt läge en tydlig entré till stadskärnan norr ifrån.

Detta tillsammans med byggnadens stora bebyggelsehistoriska och arkitekturhistoriska värden gör att museet starkt motsätter sig en rivning.

Nytt hus vid Brunnsgatan

I planen ingår uppförande av en ny byggnad för centrumverksamhet. På plankartan föreslås att det nya huset kan bebyggas upp till 40 m över angivet nollplan. I planbeskrivningen på sidan 19 anges det som 6 våningar. Museet anser att detta är en för hög byggnadshöjd på denna plats. Det finns en uppenbar risk att huset blir en barriär mellan stationsområdet och kyrkogården såväl som mellan staden och bostadskvarteren norr om järnvägen. Att dessutom införa ytterligare funktioner på platsen utöver de knutna till resandet är besynnerligt då ytan för resecentrat redan är begränsad. Att riva viktiga delar i den befintliga kulturmiljön på grund av just platsbrist är därför beklagligt och visar på att ekonomiska intressen går före kulturella.

Användningsbestämmelser på plankartan

I planbeskrivningen sidan 11 anges att stationshuset ska få ett utvecklat användningsområde. På sidan 16 står det C1, centrumverksamhet. Museet ser gärna att stationshuset även fortsättningsvis kommer att innehålla bostäder/lägenheter på övre plan. Det är dock positivt att allmänheten har tillgång till gatuplanet som då bör användas till publika verksamheter, anpassade efter byggnadens förutsättningar.

Skyddsföreskrifter på plankartan

Sörmlands museum tycker det är bra att stationshus, skärmtak och loggia på plankartan skyddas med q1 och r1. För tydlighets skull får det gärna kompletteras med att q innebär: "särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13§" för att ge en direkt koppling till PBL. Museet tycker också att takets täckning med just enkupigt lertegel är viktigt för utseendet, varför vi gärna ser att "Takmaterial av enkupigt lertegel" anges i bestämmelsen. Även de ursprungliga fönstren, samt klockan med urverk är viktiga att behålla, vilket bör förtydligas och omfattas av skyddsföreskrifterna. Interiört är stora delar av den fasta inredningen bevarad vilken har stora värden och bör säkerställas genom skydd.

Loggian avses att skyddas, vilket är positivt. Även trappöverbyggnaden, trappa och den kablade gången under järnvägen är viktiga delar av stationsmiljön varför en sammankoppling av den äldre undergången och den nya bör utredas. Alternativt finns möjlighet att integrera trappöverbyggnaden i en ny funktion.

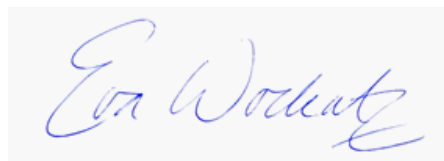
Perronger m.m.

Även perrongens skärmtak, plattformstaket, och den glasade trappöverbyggnaden till tunnelnedgången på perrongen är ovanliga. Båda är uppförda på 1920-talet, är välbevarade och kulturhistoriskt värdefulla. Museet ser därför gärna att dessa arbetas in i det nya förslaget. Ett möjligt alternativ bör vara att flytta dem inom stationsområdet.

Bullerskyddsåtgärder

Museet vill också framföra att det är viktigt att eventuella bullerskyddsåtgärder på befintliga byggnader görs varsamt och med hänsyn till byggnadernas exteriör och karaktär. Istället för att byta ut ursprungliga fönster mot nya, så bör fönsterbågarna kompletteras med en tilläggsruta på insidan.

Även bullerskärmar vid stationen måste anpassas till omgivningen. Det är viktigt hur utformningen av dessa bullerskydd blir. Utseendet bör anpassas till järnvägsmiljöns kulturvärden och siktlinjer bör tillgodoses.

Eva Wockatz
Byggnadsantikvarie

David Hansson
Byggnadsantikvarie

Kjell Taawo
Byggnadsantikvarie, chef enheten
Kulturmiljöer

Kopia till:

Sörmlands museum, diariet

Länsstyrelsen i Södermanlands län, Samhällsplanering och kulturmiljö

**SÖRMLANDS
MUSEUM**